

Louis Althusser

DOI: 10.5281/zenodo.10053481

Mehmet BURÇ¹

Louis Althusser, 16 Ekim 1918 tarihinde Cezayir'in Birmandries kentinde doğmuş Fransız felsefeci ve düşünürdür. Yükseköğrenimini Paris'te Ecole Normale Supérieure'de yapmıştır. Katolik öğrenci ve gençlik örgütlenmelerinde faal olarak görev almış, İkinci Dünya Savaşı'nda ise Fransız Direniş Hareketi'nin içerisinde bulunmuştur. 1943 yılında Fransız Komünist Partisi (FKP) üyeliğine katılmış ve savaş esnasında Almanlar tarafından tutuklanarak esir kampına götürülmüştür. 1945 yılında savaşın bitmesiyle serbest bırakılmıştır. 1948'de felsefe doktorasını alarak yükseköğrenimini tamamladığı okulda öğretim üyesi olmuştur. 1966'da Cahiers Pour l'Analyse (İnceleme Defterleri) adlı dergide görüşlerini yayımlamaya başlamasıyla birlikte etkinliğini oldukça artırmıştır. Başlıca eserleri arasında; Montesquieu Politika ve Tarih, Kapital'i Okumak, Lenin ve Felsefe, John Lewis'e Cevap, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, Felsefe ve Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi ve Marx İçin adlı yapıtlar bulunmaktadır (Kihæs, 2014). Althusser'in ilgi alanlarını genel hatlarıyla epistemolojik felsefe ve ideoloji olarak iki ana başlık altında toplamak mümkündür. Temel eserlerinde yer verdiği görüşleri bu iki başlık altına dayandırarak açıklamıştır (Yelkenci, 2011, s. 87).

Louis Althusser, felsefi yönden bir Marksist olmasına rağmen Marksizm'e karşı yenilikçi bir bakış açısı getirmiştir. Marksizm'i bir bilim olarak gören Hegelci anlayışı reddetmesi Althusser'i klasik Marksist düşünceden ayırmıştır. Marksizm'e getirdiği bu eleştirel ve farklı yorumlar onun Yapısalcı Marksist temsilciler arasında yer almasını sağlamıştır. Marx'ın ifade ettiği yanlış düşünceleri Marksizm'den ayırmak felsefi düşüncesinin temelini oluşturmaktadır. Althusser, bu bağlamda kültür ve politikaya bağımsız bir rol atfetmektedir. Ekonomik bir temelin, politik ve hukuki olgulardan oluşan bir düzenin ve ideolojik bir yapının var olduğu bir üst belirlenimden bahsetmektedir. Ona göre tüm bu üstyapılar, kapitalizmin varlığını sürdürmesi için gerekli koşulları oluşturmaya yardım etmektedir. Bu bağlamda üst belirlenimi oluşturan yapıların temel işlevi kapitalizmin devamlılığını sağlamaktır (Bulduklu & Karaçor, 2019, s. 244).

Althusser, Marx'ın düşüncelerinin yanlış anlaşılması ve Marksizm'in temel kavramlarının bir bilim gibi işlemesi neticesinde Marksist teorinin kendi içerisinde gelişim gösteremeyen ve öz yansısından başka bir şey görmeyen kapalı dizgeler haline geldiğini belirtmiş ve Marx'ın teorisiyle daha önceki görüşler arasında köklü bir ayrıma gitmiştir. Bunun sonucunda Marx'ı yeniden okumak ve onun kuramsal eserlerini tekrardan değerlendirmek için "epistemolojik kopuş" kavramından söz etmiştir (Althusser, 2000, s. 66-67). Althusser, Gaston Bachelard'dan ödünç aldığı ama onun kullandığı gibi bilim tarihi anlamından

¹ Dr., burcmehmet@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1667-681X.

ziyade çok farklı anlamlar yüklediği epistemolojik kopuş kavramını şu şekilde açıklamaktadır: Marx tarih bilimi gibi yeni bir bilim kurmuştur. Bu emsali görülmemiş bir tarihi olaydır. Çünkü Marx eski kavramları yepyeni kavramlarla değiştirmiştir. Eski kavramlar tarih felsefelerinin gereksiniminden, uygar toplumdaki özgürlükten hatta toplumdaki bahsettiği hâlde Marx ise üst yapıdan, alt yapıdan ve toplumsal kurtuluştan söz etmiştir. Buradan Marksist kavramlar arasında süreklilik ilişkisi bulunmadığı anlaşılmaktadır. Althusser, Marx'ın teorilerini daha önceki bu görüşlerle karşılaştırdığında oluşan ayrılığı “epistemolojik kopuş” olarak ifade etmiştir (Erdem, 2004, s. 40). Ayrıca klasik ekonomi politik gibi bazı kavramlar hem bilim öncesi hem de burjuva kuramının en alt katmanının sınıf ideolojisi niteliğindedir. Burjuva ideolojisinin ürünü olan bu kavram kendisini soyut ve bilimsel bir kuram gibi sunmuştur. Marx 'da bunun bilimsel olabileceği yanılgısına düşmüştür. Böylece Marksizm yanlış yorumlanmış hatta çarpıtılmıştır. Bu durum bir kopuşu zorunlu kılmıştır (Althusser, 1996, s. 383-384).

Althusser'in kopuş yaşadığı ve karşı çıktığı en başlıca konuların başında Marksizm'in temelinde yer alan ekonomizm kavramı gelmektedir. Althusser, ekonomizm eleştirisinde Marksizm'de tek belirleyici olarak dikte edilen ekonominin her şeyin üzerinde olduğu düşüncesini reddetmektedir. Ekonomiden oluşan bir üstyapı ile altyapı ilişkisi arasında bariz sınırlamalar koymamakta ve toplumsal yapının sadece ekonomik etkenlerden oluşmadığını vurgulamaktadır (Batuş vd., 2011, s. 99-100). Toplumsal yapılar, ekonomik, siyasal ve ideolojik olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Bu yapılar arasındaki ilişkilere bağlı olarak toplumsal bir bütünlük sağlanmakta ve her birinin kendine özgü yeterliliği bulunmaktadır (Althusser, 1995, s. 137). Althusser, toplumsal yapıların özü ve merkezi olmadığını belirtmiştir. Yani tek bir merkeze bağlı kalınmamaktadır. Bu yapı birbirinden farklı pratiklerin oluşturduğu bir hiyerarşiden ibarettir. Bahsedilen toplumsal pratikler içerisinde ekonomik olanlar birincil sırada gelir ama diğerleri de görece özerktir (İnce, 2016, s. 3). Başka bir deyişle ekonominin son kerte belirleyici olduğunu kabul eden fakat tek başına belirleyiciliğini reddeden Althusser, siyasal ve ideolojik yapının da ekonomi karşısında görece özerk olduğunu savunmaktadır. Althusser, toplumsal sistemi oluşturan bu yapıları anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde birbirine eklemlenen yapılar olarak değerlendirmektedir. Bu kapsamda Althusser, toplumsal oluşumu, üretici güçler ile üretim ilişkilerinden oluşan bir üretim tarzı temelinde eklemlenen olayların bütünlüğü olarak ifade etmektedir. Ona göre kendi bünyesinde diğerlerinden farklılık gösteren bu eklemlenmiş yapılar kendilerine yer veren egemen belirlemeler altında anlam kazanmaktadır. Yani egemenlik ilişkileri oluşturarak yeniden eklemlenmektedir. Bu durum egemenlik ilişkilerinin toplumsal oluşumda her zaman mevcut ve etkin olduğu anlamını taşımaktadır (Bank, 2016, s. 11-13).

Althusser'in Karl Marx'tan ayrıldığı diğer bir önemli konu da Marx'ın hümanist bakış açısıdır. Fransız düşünürün hümanizm eleştirileri insanların felsefenin temel ögesi olmadığı aksine tarihsel materyalizm ürünleri olduğu düşüncesine dayanmaktadır. Althusser'e göre üretimin bir parçası olan ve ideolojilerle yönlendirilen insan, toplumsal sistemin yeniden üretimini sağlayan etkin bir unsurdur. Ancak insanlar özgür ve kurucu etmenler değildir. Althusser bu kapsamda insana çok anlam yükleyen, işçi devrimini gerçekleştirecek gücü

insanda gören Marx'ı hümanist bulmaktadır. Anti hümanist bir felsefeye sahip olan Althusser insanın herhangi bir durumu değiştirme fikrini yanılısamadan ibaret görmektedir. Ona göre insan mevcut sisteme direnecek durumda değildir ve gücü abartılmaktadır. Bu sebeple insanın neden olabileceği bir değişimi mümkün görmemektedir (Akça, 2022). Görüldüğü üzere hümanizm karşıtlığı, ihtiyaçların, düşüncelerin, edimlerin ve mücadelelerin kökeninin insanla temellendirilmesinin reddidir. Kapitalizmin insanın özgür gücü adı altında verdiği yanıltmaca onun egemenliğini maskeleymektedir. Dolayısıyla Marx, insandan yola çıkmak gerektiği düşüncesini veren burjuva ideolojisinin yanılısamasına düşmektedir (Althusser, 2006, s. 267-268). Althusser'in Marksizm'e karşı geliştirdiği anti hümanist düşüncenin özeti; toplum yapısında öznenin edindiği merkezi konumu ortadan kaldırmaktır. Her şeyin özünü insana dayandıran hümanizm, insanı doğada diğerlerinden farklı bir takım yeti ve niteliklerle donatılmış varlık gibi görmektedir. Bunlar arasında en çok öne çıkan ise insanın özgür olduğunun düşünülmesidir. Althusser ise insanın da diğer her şey gibi nedensellik yasalarına tabi olduğu görüşündedir. Bu nedenle savunduğu anti hümanist düşünce ile insanın yeryüzünde ayrıcalıklı olduğu görüşünü yok etmeyi amaçlamaktadır (Çelik, 1999, s. 106).

Ekonomizm ile hümanizmi reddeden Althusser, Marksizm'i toplum bilimi olarak görmüş ve bu bağlamda ideolojiye geniş yer vermiştir. Althusser ideolojinin toplumsal oluşumda temel rol oynadığının altını çizmiştir. Ona göre bireyin arzuları, kararları ve tercihleri ideolojilerle yön verilen toplumsal uygulamaların etkisi altındadır (Abraham, 2022). Althusser'e göre ideoloji Marx'ın ifade ettiği gibi yanlış bilinç değildir. Çünkü ona göre zihin ideoloji üretmez. İnsanlar diğer insanlarla iletişim kurarak sosyal, ekonomik ve politik ilişkiler kurmakta ve insanın olduğu her yerde sınıf mücadeleleri yaşanmaktadır. İdeoloji de uzun süren bir sınıf çatışmasının sonucunda oluşmaktadır. Althusser ideolojinin sosyal ilişkilerde kurumlar vasıtasıyla oluşması gerekliliği düşüncesini savunarak, toplumsal pratiklerin kültürel yönüne odaklanmıştır. Bu bağlamda ideoloji hakkındaki görüşleri de Marksizm'den başka bir kopuş noktası olarak değerlendirilmektedir (Oçak, 2018, s. 68-70).

Althusser'e göre ideoloji siyasal bir kavram değildir. Sadece elitler, bilginler ve kitle iletişim araçlarıyla değil sistemin bütün öğeleriyle birlikte tüm birey ve kurumlara entegredir. İdeolojinin varlığını devam ettirmesi için özel bir çabaya ihtiyacı yoktur. Mevcut durumu olduğu gibi kendiliğinden yüklemektedir. Mevcut ideolojiyi yıkmak ise oldukça güçtür. Egemen sınıfın izni veya müdahali olmadan üzerinde değişiklik yapmak neredeyse imkânsızdır. Dolayısıyla bireyin ideolojiden kurtulma gibi lüksü yoktur (Kazancı, 2003, s. 53). Her insan mevcut ideolojiyi egemen ideoloji olarak birleştirmek üzere girilen felsefi çabaların sonucundan etkilenmiş bir ideoloji altında yaşamaktadır. Sözü edilen birleştirme dâhilinde bilim dâhil hiçbir şey hüküm süren bu ideolojinin dışında gelişmemektedir (Althusser, 1996, s. 386).

İdeoloji ile ilgili tezleri üç ana başlıkta toplamak mümkündür. Birincisi; "ideolojinin kendisine ait bir tarihi yoktur." İdeoloji tarihin her alanında yer alan bir realitedir. Tarihsel olarak ilerleme kaydetmemekte sadece dönüşümler yaşamaktadır. Bu dönüşümler de üretim tarzının kontrolü altında olmaktadır. İdeoloji tarihin ötesinde ve bilinç dışıdır. Bireyler henüz dünyaya gelmeden özne

olarak konumlandırılmakta ve mevcut ideolojiye maruz kalmaktadır. İkincisi; “ideoloji bireylerin gerçek varoluş koşullarıyla aralarındaki hayali ilişkileri temsil eder ve var olan bu ilişkilerin tasarımıdır.” İdeoloji, gerçekliği temsil etmeyip tam tersine bireylerin gerçek varoluş koşullarıyla ilişkilerinin hayali bir temsidir. Yani ideoloji gerçekliğin içerisinde bir temsil sistemidir. Dünya görüşleri büyük oranda geçeklikten kopuk ve imgeseldir. Bireyin kendi özneliği perspektifinden tasarlanmaktadır. Üstyapı içerisinde yer almakta ve yeniden üretimi sağlamaktadır. Üçüncüsü ise “ideoloji bireyleri özne olarak çağırır.” İdeolojiler var olabilmek için bireyleri “öznelere” dönüştürmekte ve bunu da “çağırma” adı verdiği işlem yoluyla yapmaktadır. Çağırma işlemi eşsiz bir değer gibi lanse edilip ismimizle hitap edilir gibi gösterilmektedir. Birey ise bu çağırılma işlemi neticesinde kendisini yaşam pratiklerinin öznesi olarak algılanmaktadır. Bu kapsamda özne ideolojinin kurucu ögesidir. Özne ideolojiyi eyleme geçirerek yeniden üretmekte, ideoloji ise özneyi yapılandırmaktadır. İdeolojiler öznenin eylemleri sayesinde somutlaşır ve görünürlük kazanırlar. Bireyler ideoloji ile etkileşime geçip özne haline gelirken, ideolojiler “çağırma” işlemini uygulamaktadır. Dolayısıyla ideoloji ve özne birbirinin tamamlayıcısıdır. Özne egemen ideolojinin yeniden üretilmesinde başat faktördür (Althusser, 2002, s. 47-48;51-53;60-61).

İdeolojinin varlığını devam ettirmesinde en az özneler kadar devlet kavramı da çok önemli bir role sahiptir. Devlet yönetici sınıfların baskı aracıdır. Devlet, işçi sınıfının kapitalist sisteme boyun eğmesi ve burjuvaların egemenliğini güvencede altında tutmaları için baskı makinesi görevi görmektedir (Althusser, 2002, s. 27). Devlet, egemen sınıfın çıkarlarını gözeten kurum niteliğindedeyken, iktidar da egemen sınıfın siyasetini yapmaktadır. Politikalar ise egemen güçlerin boyunduruğu altındaki idarenin emirlerine uygun biçimde, siyaseti en ince ayrıntısına kadar uygulamaya yönelik şekil almaktadır (Şimşek, 2021, s. 113).

Althusser’e karşı devlet, altyapının üzerinde konumlanmaya başlayan üstyapının bir ürünüdür. Devletin toplum ve diğer yapılar üzerinde belirgin bir gücü vardır. Devlet yalnızca ekonomik alanı değil sosyal, siyasal ve ideolojik bütün alanları kuşatmıştır. Althusser devleti Marksizm’de olduğu gibi egemen sınıfın tahakküm aracı olduğunu belirtmiştir. Marksizm’de araç olarak nitelendirilen devlet fikrini aygıt kavramı ile eşleştirmiş, devlet (baskı) aygıtı ve ideolojik aygıt olmak üzere iki tür ayırım üzerinde durmuştur. Devlet bu aygıtlarla baskısını hem topluma normalmiş gibi göstermekte hem de onların rızasını kazanmaktadır. Bu aygıtlar aracılığıyla kapitalist değerler topluma yerleştirilmektedir. Baskı aygıtı diğer adıyla devlet aygıtı; ordu, polis, mahkeme ve hapisane gibi yıldırıcı güçlerden oluşmaktadır. Kısaca hükümeti ve onun siyasetini yürüten idareleri kapsamaktadır. Burada geçen “baskı aygıtı” zor kullanımının meşrulaştırılma biçimini ifade etmektedir. Devlet tarafından yasal veya yasa dışı fiziksel güç ve zorbalık kullanılmaktadır (Dişçi, 2020, s. 136;147). Devletin ideolojik aygıtları ise birbirinden ayrı ve özelleşmiş kurumları kapsamaktadır. Kısaca DİA’lar olarak ifade edilebilir. Bu aygıtlar dini DİA’lar (kilise vb.), siyasal DİA’lar (siyasi parti vb.), sendikalar, hukuki DİA’lar, eğitim DİA’ları (okul vb.), haberleşme DİA’ları (radyo, televizyon vb.) ve kültürel DİA’lar (edebiyat, güzel sanatlar, spor vb.) olarak sınıflandırılmaktadır. DİA’lar toplumsal denetim biçimidir. Bu aygıtları yönlendiren üst yapı egemen ideolojilerdir. Başka bir deyişle devletin ideolojik

aygıtları egemen sınıfın aygıtlarıdır. Hâkimiyeti kalıcı olarak elde tutmanın yolu ise devletin ideolojik aygıtlarını yönetmekten geçmektedir (Althusser, 2002, s. 33-34). Toplum içerisindeki roller toplumsal pratikler tarafından bireylere kazandırılır. Bu toplumsal pratikleri de ideolojik aygıtlar oluşturmaktadır. Devletin ideolojik aygıtları insanlara nasıl düşüneceğini ve davranacağını öğretmektedir (Yaylagül, 2018, s. 115-116).

Devletin baskı ile ideolojik aygıtları aynı ideoloji tarafından idare edilmesine rağmen aynı şeyler değildir. Devletin tek bir baskı aygıtı varsa çok sayıda ideolojik aygıtı vardır. Baskı aygıtları tümüyle kamusal alanda yer almasına rağmen ideolojik aygıtlar özel alanlarda yer almaktadır. Devletin baskı aygıtları merkezileşmiş ve örgütlenmiş yapıdayken, devletin ideolojik yapıları görece özerktir. Temelde onları ayıran en belirgin fark ise baskı aygıtlarının zor kullanması, DİA'ların ise ideoloji kullanarak işlemesidir. Bu nedenle devletin baskı aygıtları (kolluk kuvvetleri) şiddet kullanımına dayalıdır ve bu aygıtların cezai yaptırımları vardır. Ama ideolojik aygıtlarda rıza yönetimi esastır. Bu aygıtlar arasında bu tarz ayrımlar olmasına rağmen ikisi de egemen ideolojiye uygun sistemlerle donatılmış ve iç içe geçmiştir. Kapitalist sistemde üretim ilişkilerinin yeniden üretiminin büyük bir bölümü bu aygıtların uygulanmasıyla sağlanmaktadır (Althusser, 2002, s. 34-35;38).

İdeoloji, tinsel dünya olarak adlandırılan fikirler dünyasında değil kurumlarda ve bu kurumların pratiklerinde mevcuttur. Yani devletin aygıtlarının içinde ve bu aygıtların pratiklerinde vardır. Bu aygıtlar ise egemen sınıfın ya da egemen sınıfın temel ideolojik temaları altında pratiklerini sürdürmektedir. Dolayısıyla egemenlerin kontrol ettiği sınıfsal mücadeleden bahsetmek mümkündür. Buradan yola çıkarak toplum, ideolojinin hüküm sürdüğü egemen (kapitalist) sınıf ve egemen sınıf tahakkümünde bulunan proleterler sınıfı olarak ikiye ayrılmaktadır. Sınıf mücadeleleri ise DİA'ların (okul, kilise, aile vs.) her birinde kendine özgü olarak cereyan etmektedir. DİA'lar böylece sınıfsal güç ayrımını korumaktadır (Althusser, 2005, s. 121-123).

Görüldüğü üzere Althusser'in ideoloji anlayışı Gramsci ile doğrudan ilişkilidir. Gramsci'ye göre ideoloji hegemonya çerçevesinde oluşmaktadır. Hegemonya devletlerin veya iktidarların zor kullanmaktan ziyade rızaya dayalı egemenlik sağlamasıyla ilgilidir. Dolayısıyla ideoloji, hegemonya için bir araçtır. Yalnızca burjuva sınıfı değil işçi sınıfı da kullanmaktadır. Althusser ise ideoloji ile ilgili görüşlerini Gramsci'nin düşüncelerinden yola çıkarak geliştirmiştir. Devletin egemen sınıflar tarafından kullanılan bir "baskı makinesi" olduğundan bahsetmiştir. Ayrıca hem Gramsci hem Althusser "devlet aygıtı" ifadelerini kullanmışlardır (Ünlü Dalaylı, 2022, s. 89-91).

Althusser sanat (estetik) konusunu da ideoloji çerçevesinde açıklanması gereken önemli bir husus olarak görmektedir. Sanat insanlara zevk yüklü işlevler sunmaktadır. Ancak bütün sanat eserleri diğer ürünler gibi belirli bir hammaddeyi dönüştüren bir yapılanmayla meydana getirilir. Sanatta insanların ihtiyaçlarını karşılayacak yararlı bir nesne üretimi değil, kurgusal bir üretim söz konusudur. Estetik formlar halinde düzenlendiği zannedilen sanat eserleri hem sanatçı hem de tüketicin yanılmasıyla ibarettir. Asıl hikâye sanatı kendi lehine hizmet etmek için kullanan ideolojilerde saklıdır. Dolayısıyla sanat hâkim

ideolojinin egemenliği altındadır (Althusser, 2016, s. 113-115). Sanat ile diğer kùltürel ürünler arasında ayrıma gitmeyen, Althusser sanatı kùltür DİA'ları içerisinde konumlandırmaktadır. İdeolojiyi yayma amacıyla oluşturulan DİA'ların işlerliği değerleri olgu olarak kabul ettirmek ve olguyu da değerlerle yüklemektir. Bahsedilen döngünün sağlanmasında sanattan yararlanılmakta ve sanat ideolojiyi yeniden üretmektedir. Bu durum da sanatı her tür ideoloji için ayrıcalıklı yapmaktadır (Çağan, 2006, s. 25). Bu bağlamda sanattan ideolojik aygıt olarak bahsedilmesi mümkündür. Dolayısıyla Althusser sanatı da ideolojinin bir yansıması olarak görmektedir (Ötkün, 2009, s. 174).

Althusser'e göre ideoloji sonuç olarak; insanların beynine hükmeden düşünceler ve temsiller sistemidir. İdeoloji bir yapı niteliğindedir. Çünkü içeriği değişse de özü ve biçimi aynı kalmaktadır. Bilinçaltına yönelik bu yapı gerçek dünyayı temsil etmemekte, insanların gerçek dünya ile kurdukları hayali ilişkileri kapsamaktadır (Güngör, 2013, s. 196). Ayrıca incelenen bütün felsefi akımların belirli bir konjonktürde var olan pratik ideolojilerin yani egemen ideolojilerin veya onların egemenliği altındaki ideolojilerin değerlerine uygun olarak hareket ettikleri görülmektedir. Felsefi anlamda sözü edilen bütün değerlerin sınıf mücadelesi temeli üzerinde şekillenen ideolojik yaptırımlarla organik bir bağı bulunmaktadır. Hukuktan bilime, estetikten ahlâka kadar her şey ideolojinin sömürüsü altındadır (Althusser, 1990, s. 101).

Althusser'in görüşlerini toparlayacak olursak; felsefi düşüncesinde Hegelci-Marksizm'e, Marksizm'in hümanizm, ekonomizm ve özne merkezli fikirlerine karşı çıktığı görülmüştür. Hocası Gaston Bachelard'ın "epistemolojik kopuş" görüşünden etkilenmiş ve bu ifadeyi Marx'a uyarlamıştır. Bunun sonucunda hem ekonomik politik yaklaşımı hem de insan özünü merkeze alan Hegelci yaklaşımı hayalet sorunsal görerek klasik Marksizm'den kopuş göstermiştir (Subaşı, 2021, s. 290-291). Bilhassa Fransız düşünür ideoloji kavramına çalışmalarında geniş yer vermiştir. Louis Althusser'e göre ideoloji, "toplumsal yaşamı farklı şekilde ancak her zaman otomatik olarak etkileyen bir oluşumdur." Toplumsal pratikler ile ideoloji iç içe geçmiş ve tüm sisteme yayılmıştır (Kazancı, 2022, s. 57). İdeolojinin ana görevi yeniden üretmek üzerine kuruludur. Gerçeklikle doğrudan ilişkisi yoktur. Sınıf mücadelelerin verildiği bir alan olup, egemen sınıfın sözcülüğünü yapmaktadır. Kapitalizmi ve hâkim güçleri sürekli korumak ve konumunu yükseltmek için çaba göstermektedir (Güngör, 2001, s. 230). Althusser'in görüşleri diğer düşünürleri de oldukça etkilemiştir. Örneğin; Etienne Balibar Pierre Macherey, Jacques Derrida, Fredric Jameson, Michel Foucault ve Terry Eagleton gibi önemli kuramcılar Althusser'in ideoloji kavramından etkilenmişler ve çalışmalarına Althusser çizgisinden yön vermişlerdir (Abraham, 2022). Çalışmalarını genel olarak bu çerçevede yoğunlaştıran Althusser, 1987 yılında fiziksel ve psikolojik sorunlar yaşamış ve Paris'in batısındaki La Verrière köyünde bulunan bir psikiyatri hastanesinde tedavi görmeye başlamıştır. Tedavi gördüğü hastanede 22 Ekim 1990'da kalp krizi geçirerek vefat etmiştir (Lewis, 2022).

Anahtar Kelimeler: Louis Althusser, Yapısalcı Marksizm, Epistemolojik Kopuş, İdeoloji, Devletin İdeolojik Aygıtları

Kaynakça

- Abraham, T. (2022). Althusser'in Temel Fikirleri ve Bunların Edebi ve Siyasi Bağlamı. Terrabayt. <https://terrabayt.com/kultur/althusserin-temel-fikirleri-ve-bunlarin-edebi-ve-siyasi-baglami/>
- Akça, Ş. (2022). Marksizm Odağında Karl Marx ve Louis Althusser'in Görüşleri Üzerine Bir Karşılaştırma. Sosyologer. <https://www.sosyologer.com/marksizm-odaginda-karl-marx-ve-louis-althusserin-gorusleri-uzerine-bir-karsilastirma/>
- Althusser, L. (1990). Felsefe ve Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi (2. bs). Verso Yayıncılık.
- Althusser, L. (1995). Kapital'i Okumak (C. Kanat, Çev.). Belge Yayınları.
- Althusser, L. (1996). Gelecek Uzun Sürer (İ. Birkan, Çev.). Can Yayınları.
- Althusser, L. (2000). Özeleştirici Öğeleri (L. Targu, Çev.; 2. bs). Belge Yayınları.
- Althusser, L. (2002). İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları (Y. Alp & M. Özışık, Çev.; 5. bs). İletişim Yayınları.
- Althusser, L. (2005). Yeniden Üretim Üzerine (I. Ergüden, Çev.; 1. bs). İthaki Yayınları.
- Althusser, L. (2006). Makyavel'in Yalnızlığı ve Başka Metinler "Althusser'in Mirası" (T. Ilgaz, A. Şenel, & S. Çarmık, Çev.; 1. bs). Epos Yayınları.
- Althusser, L. (2016). Filozof Olmayanlar İçin Felsefeye Giriş (İ. Birkan, Çev.; 1. bs). Can Sanat Yayınları.
- Bank, B. (2016). Althusser'in Düşüncesinde Toplum ve İdeoloji. Amme İdaresi Dergisi, 49(2), 1-38.
- Batuş, G., Alver, F., Arık, B., Çoban, B., & Çığ, Ü. (2011). Kadife Karanlık 2 (2. bs). Su Yayınevi.
- Bulduklu, Y., & Karaçor, S. (2019). Kitle İletişim Kuramları. Çizgi Kitabevi.
- Çağan, K. (2006). Sanat Sosyolojisinin İmkânına ve İnşasına Dair. Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 11-31.
- Çelik, N. B. (1999). İdeoloji Kuramlarında Özne: Althusser ve Gramsci. Culture and Communication, 2(4), 101-128.
- Dişçi, Z. (2020). Louis Althusser'de Makine ve Aygıt Ayrımı Bağlamında Devlet Nosyonu. FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 30, 135-156.
- Erdem, H. (2004). Althusser'in Felsefesinin Temel Kavramları. Uludağ Üniversitesi, 3, 37-48.
- Güngör, N. (2013). İletişim Kuramlar Yaklaşımlar. Siyasal Kitabevi.
- Güngör, S. (2001). Althusser'de İdeoloji Kavramı. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), 221-231.
- İnce, M. (2016). Louis Althusser, Pierre Bourdieu ve Alain Touraine'in Özne-Yapı Kavrayışları. Akademik Hassasiyetler Dergisi, 3(6), 1-12.

- Kazancı, M. (2003). Althusser ile ideoloji Üzerine Yapılamamış Bir Söyleşi. İletişim Araştırmaları Dergisi, 1(2), 37-54.
- Kazancı, M. (2022). Althusser, İdeoloji ve İletişimin Dayanılmaz Ağırlığı. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 57(01), 55-87. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001698
- Kihaes. (2014). Louis Althusser Kimdir? Hayatı ve Eserleri. <https://www.kimdirhayatieserleri.com/>. <https://www.kimdirhayatieserleri.com/althusser-louis-kimdir-hayati-ve-eserleri.html>
- Lewis, W. (2022). Louis Althusser. Stanford Felsefe Ansiklopedisi. <https://plato.stanford.edu/Entries/althusser/#Life>
- Oçak, Z. (2018). İdeoloji Kavramına Marksist ve Post Marksist Yaklaşımlar: Karl Marks, Antonio Gramsci ve Louis Althusser. Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi, 1(2), 56-74. <https://doi.org/10.33464/dorduncukuvvet.480148>
- Ötkün, C. (2009). Sanat Yapıtına Yaklaşım Biçimleri. Sanat ve Tasarım Dergisi, 159-178.
- Subaşı, E. (2021). Louis Althusser: İdeoloji, Devlet Aygıtları ve Eleştirisi. Alternatif Politika Dergisi, 13(1), 288-317.
- Şimşek, I. (2021). Louis Althusser'in İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları Adlı Çalışması Üzerine Bir Değerlendirme. Medya ve Kültür Dergisi, 1(1), 112-115.
- Ünlü Dalaylı, F. (2022). Althusser ve Gramsci Açısından İdeoloji ve İdeolojinin Bir Taşıyıcısı Olarak Yeni Medya. Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi, 6(1), 86-98. <https://doi.org/10.30830/tobider.sayi.10.4>
- Yaylagül, L. (2018). Kitle İletişim Kuramları (9. bs). Dipnot Yayınları.
- Yelkenci, T. (2011). Louis Althusser'in Materyalist İdeoloji Teorisi. Baykuş Felsefe Yazıları Dergileri, 7, 87-110.